

400
brieven
van mijn moeder

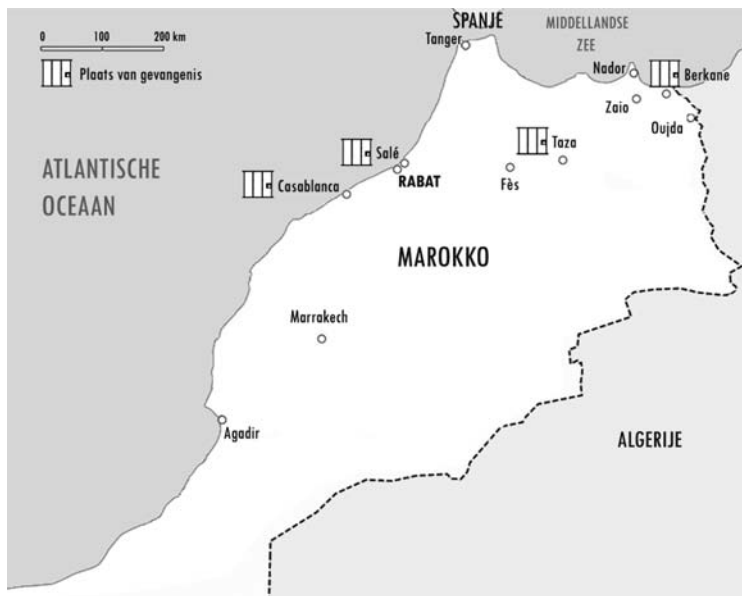
Joseph Oubelkas

*Het leven, mijn kind, kent vele drempels die je over moet.
Meestal word je ervoor gewaarschuwd.
Maar ieder mens struikelt eens in zijn leven
over een onzichtbare drempel.
Daarna, mijn zoon,
sta je op en loop je verder
en zie je tussen de donkerste wolken toch een stukje hemelsblauw
en bloemen die bloeien in hun volle schoonheid.
Heel veel liefs, mama.*

INHOUD

PROLOOG	9
DEEL I 2004, 2005	II
DEEL II 2005, 2006, 2007, 2008	151
DEEL III 2009	315
EPILOOG	365
DANKWOORD	369

PROLOOG

De auto's stonden vreemd geparkeerd, als een soort waaier om de poort heen. Dat er iets aan de hand was, werd me snel duidelijk toen ik uit mijn auto stapte en naar de poort liep. Ik zag huilende mensen en tientallen mannen in uniform. De mannen, die ik herkende als douaniers, liepen en renden met pistolen in hun hand. Overal hoorde ik geschreeuw en zag ik bange blikken.

Wat is hier aan de hand?

Aan de poort wenkte ik een aantal keer naar de douaniers totdat een van hen naar me toekwam.

'Wie ben je en wat moet je?' vroeg hij nors.

'Uh, ik heet Joseph en ik werk voor een Nederlands bedrijf,' antwoordde ik en zag de douanier mij met grote ogen aankijken.

'Wat is er aan de hand?' vroeg ik vervolgens.

'Kom mee!' snauwde de douanier.

En zo begon mijn nachtmerrie...

DEEL I

2004, 2005

I.

Mijn naam is Joseph Oubelkas – mijn vrienden noemen me ‘Sef’ of ‘Joes’ – en mijn leven kent tot eind 2004 weinig tegenslagen.

Ik ben geboren op 10 september 1980 in het plaatsje Raamsdonksveer, een bedrijvig dorp ergens in Brabant op de rand van zand en klei. In het dorp heb ik een heerlijke jeugd.

Ik heb een geweldige moeder, een zorgzame vader, een leuke uitgebreide vriendenkring en een lieve vriendin.

Op zestienjarige leeftijd begin ik aan de HBO-studie Hogere Informatica in Breda en vier jaar later ben ik een van de jongste IT-ingenieurs van Nederland. Ik start een eigen IT-bedrijf dat vanaf het begin een succes is.

Studeren, werken, liefde, alles gaat me voor de wind, maar dan gaat het mis.

In december 2004 gebeurt er iets wat mijn comfortabele leven totaal op zijn kop zet. Iets wat blijkbaar iedereen zomaar kan overkomen. Een zakenreis naar Marokko loopt uit op een catastrofe met ongekende gevolgen...

2.

Maandag 20 december 2004.

Mijn moeder zat op de bank in de woonkamer rusteloos voor zich uit te staren. Ik zag dat ze bezorgd was.

‘Mam? Is alles wel oké met je?’ vroeg ik.

‘Ik weet het niet, Joes. Ik weet niet wat het is, maar ik ben zo zenuwachtig...’

‘Maak je geen zorgen, mam,’ zei ik troostend. ‘Je hoeft toch nergens bang voor te zijn?’

Ik had net mijn koffer ingepakt en stond op het punt te vertrekken voor weer een weekje Marokko. Deze reis was niet gepland, maar aangezien een van mijn collega’s was verhinderd, had mijn opdrachtgever Zwaardfruit – een groot import- en exportbedrijf in groente en fruit – me gevraagd in zijn plaats te gaan.

Ik keek op mijn horloge en zag dat ik moest gaan. Het vliegtuig zou over een paar uur vanaf Schiphol vertrekken. Ik was weer eens laat.

‘Mam, maak je maar geen zorgen, oké? Mij overkomt echt niks...’

Ik pauzeerde even en keek mijn moeder met een grote glimlach aan. ‘Ik heb zin in kerst! Ik ga nu. Tot vrijdag!’

Mijn moeder liep met me mee naar de deur. ‘Hou je goed, kind,’ zei ze in de deuropening.

‘Komt goed!’ Ik stond glimlachend op het pad met mijn rode koffer in de hand. Mijn moeder glimlachte terug, maar de ernstige blik in haar ogen bleef.

‘Doei, mam! Hou van je!’ eindigde ik. Ik keek weer op mijn horloge en liep snel het pad af.

Wat ik toen niet wist en nooit had kunnen weten, was dat mijn leven er vanaf dat moment nooit meer hetzelfde uit zou zien – en dat ik nooit meer terug zou keren naar het huis dat ik toen verliet.

3.

De winterzon scheen fel en stond betrekkelijk laag aan de strakblauwe hemel. Het was redelijk druk op de snelweg zo laat op de maandagochtend. De A27 van Breda naar Utrecht was tegenwoordig drukker dan de A2 richting Amsterdam.

Uit de speakers klonken bekende nummers van Lenny Kravitz, Bruce Springsteen, Nickelback en Pearl Jam. De house- en R&B-muziek sloeg ik over, daarvoor was ik niet in de stemming. De muziek-cd's gingen uiteraard mee naar Marokko.

Mijn auto zette ik op de ‘Lang Parkeren’-parkeerplaats van Schiphol.

Ik nam mijn rode koffer in de hand en keek voor de zoveelste keer op mijn horloge.

Ik was nog op tijd.

Althans voor mijn begrippen, want toen ik bij de incheckbalie aankwam, vertelde een dame in uniform me vriendelijk dat de laatste oproep voor mijn vlucht net was geweest.

‘Oké, maar de koffer hier in m’n hand, kan die nog mee?’ vroeg ik op mierzoete toon.

‘Ja, ik zal uw koffer nog snel wegen,’ zei ze met een ingetogen glimlach. ‘Gate 9B, daar moet u naartoe.’

‘Dank je!’

De mensen waren al bezig met instappen. Hoofddoekjes en djel-laba’s¹, niet te missen, hier moest ik zijn. Bijna drie uur later stond ik op het vliegveld van Oujda² in Marokko. Daar was ik weer, in het land van mijn vader. Ik voelde me thuis in Marokko, hoewel ik altijd opzag tegen de chagrijnige koppen van de Marokkaanse douaniers.

Het was half zes zag ik op mijn horloge, maar in Marokko ging de klok ’s winters twee uur terug.

Het was dus half vier.

De chauffeur van een van Zwaardfruits vele contacten stond klaar om me op te pikken. Het was een aardige vent. En wat ik nog veel belangrijker vond, was dat hij goed en rustig reed. Dat was zeldzaam in Marokko.

Van Oujda naar Berkane was een rit van ongeveer veertig minuten.

Files kennen ze hier niet. De snelwegen zijn zo goed als leeg. In de stad daarentegen wemelt het van de auto’s, taxi’s, bussen, fiet-sers, voetgangers, ezels, paarden en handkarren. Een ongeluk zit hier in een pieklein hoekje.

Aangekomen in het huurhuis waar wij als Zwaardfruit-medewerkers verbleven, gooide ik mijn koffer op het bed en friste ik me snel op. De chauffeur bracht me daarna naar een van de paksta-tions om de pick-up dienstauto op te halen. Mijn werkweek was diezelfde middag nog begonnen.

1 Een djellaba is een lang, losvallend gewaad met lange mouwen en een soort capuchon.

2 Oujda spreek je uit als ‘Woezjda’. Deze plaats ligt in het noordoosten van Marokko, vlak bij de Algerijnse grens.

4.

Wanneer ik uitleg wat voor werk ik deed in Marokko, grap ik vaak dat ik de handjes van de mensen vasthield om ze te begeleiden bij het uitvoeren van hun werkzaamheden. Eigenlijk is het geen grap, want begeleiden deed ik ze wel degelijk. Zwaardfruit had een groot aantal mandarijnvelden opgekocht in de regio van Berkane. Het bedrijf kende mij via mijn oude werkgever. De leiding van Zwaardfruit wilde mij direct aanstellen voor het project in Marokko, want volgens hen had ik veel pluspunten: ik ben een Nederlander met een Marokkaanse vader, ik spreek Frans, ik heb in mijn tienerjaren op een groenteafdeling van een supermarkt gewerkt en ze wisten van mijn vorige werkgever dat ik een goede, serieuze werker ben. Het werk had in feite niets te maken met mijn achtergrond als IT'er, maar het was een goede aanvulling op de inkomsten uit mijn eigen bedrijf. Bovendien vond ik de afwisseling leuk en werkte ik graag in het buitenland, vooral in het land van mijn vader.

Eén van de grootste problemen die Zwaardfruit had, was dat men het in de Marokkaanse (werk)cultuur niet zo nauw neemt met het begrip tijd. Vandaag, morgen of overmorgen, het is ze om het even. Dit strookte niet met de punctuele werkwijze die men in Nederland gewend is, dus daarom werd ik gevraagd om het hele proces van pluk tot export te begeleiden.

Een ander probleem was dat de pakstations, waar Zwaardfruit zijn fruit liet emballeren, de instructies wel zéiden op te volgen, maar dit vervolgens negen van de tien keer niet deden. Waarom, was mij altijd een raadsel.

De pakstations zijn grote hallen waar honderden mensen druk in de weer zijn om de mandarijnen te sorteren en te verpakken. Dagelijks bezocht ik de verschillende pakstations met een checklist om er onder meer op toe te zien dat het verpakte fruit van goede kwaliteit was en dat de pallets volgens de voorschriften stevig gefabriceerd en goed genummerd werden. Met de directeuren besprak ik wat goed en wat fout ging, en dat koppelde ik terug naar Zwaardfruit.

De pallets met fruit werden door vrachtwagens getransporteerd

naar de haven van Nador, een stad aan de Middellandse Zee op ongeveer tachtig kilometer van Berkane. Ik bracht regelmatig een bezoek aan de haven om te controleren of de pallets in goede conditie waren opgeslagen en of ze in de juiste volgorde stonden om in de boot te worden geladen. Wanneer de boot was aangemeerd, moest ik ervoor zorgen dat de pallets met het juiste nummer in het juiste ruim werden geladen. Zodra de boot vertrok, maakten we ons op voor de volgende lading.

5.

Donderdag 23 december 2004.

De dagen vlogen voorbij. Het was donderdag vroeg in de ochtend. Er zijn van die dagen, die voor de rest van je leven in je geheugen gegrift staan. Dagen met een bepaalde datum. Dagen die je je altijd zult blijven herinneren als de dag van gisteren.

Ik herinner me nog hoe ik die donderdag met een ontzettend goed humeur opstond. Om zes uur 's ochtends ging de wekker. Het zou de laatste drukke dag zijn. Ik had alles voorbereid en gepland.

Het was erg koud in het huis. Na het opstaan liep ik op mijn tenen naar de stereotoren en zette ik een van mijn cd's op. Een cd met hits van Lenny Kravitz uit de jaren negentig. *Are you gonna go my way* en *Fly away* sprongen uit de boxen. Ik stapte snel onder de douche en begon mezelf al zingend en beatboxend te wassen. De badkamer veranderde al snel in een tweede Atlantische Oceaan. Ik was in zo'n euforische stemming dat ik niet op de rommel lette. Normaal gesproken hield ik alles netjes, hoewel dat eigenlijk niet nodig was, want er kwam elke dag een werkster.

Mijn spullen had ik al grotendeels ingepakt en ik verheugde me op kerst. De volgende dag zou ik vroeg in de ochtend weer naar huis vliegen voor een lang weekend eten, lachen en cadeautjes uitpakken.

Ik stapte fluitend de deur uit en vertrok richting een van de cafés aan de hoofdboulevard, waar ik iedere ochtend een ontbijtje bestelde. Daarna begon ik mijn ronde – zoals bijna altijd – bij pakstation Melika Fruits. In de pick-up auto geen Lenny of Bruce,

maar cassettebandjes met Marokkaanse en Algerijnse muziek. Niet mijn favoriete genre, maar ik neuriede toch mee met de grappige deuntjes terwijl ik de lange rechte weg even buiten Berkane afreed richting Melika Fruits. Mijn euforie vierde hoogtij totdat ik bij de hoofdingang van het pakstation aankwam. Ik zag dat de poort geblokkeerd was door een aantal auto's. De auto's waren zo opgesteld dat het leek of ze allemaal tegelijk naar binnen wilden rijden.

Wat is dit? vroeg ik me af.

Ik toeterde een paar keer, maar toen ik daar geen reactie op kreeg, stapte ik uit. Mijn euforie zou weldra omslaan.

6.

De auto's stonden vreemd geparkeerd, als een soort waaier om de poort heen. Dat er iets aan de hand was, werd me snel duidelijk toen ik naar de poort liep. De Melika Fruits-medewerkers stonden in grote aantallen en in verschillende groepen op het terrein. Ik zag tientallen mannen in uniform lopen en rennen. Sommigen hadden een shotgun in de hand, anderen een kleiner wapen. Uit het uniform leidde ik af dat de mannen douaniers waren. Een van hen liep zenuwachtig rond met een handcamera. Overal hoorde ik geschreeuw en zag ik bange blikken op de gezichten van de medewerkers.

Wat is hier aan de hand?

Aan de poort wenkte ik naar de douaniers en riep ik meerdere keren, maar ze zagen of hoorden me niet. Uiteindelijk kwam een van hen toch naar me toe. Inmiddels hadden diverse passerende automobilisten hun voertuig aan de kant gezet en stonden er naast me tientallen mensen mee te kijken, nieuwsgierig als ze zijn.

'Wie ben je en wat moet je?' vroeg de douanier nors.

'Uh, ik heet Joseph en ik werk hier voor een Nederlands bedrijf,' antwoordde ik in het Frans. De douanier keek mij met grote ogen aan. 'Wat is er aan de hand?' vroeg ik.

'Kom mee!' snauwde de douanier.

Ik wurmde mezelf tussen de auto's door en volgde hem.

Ik liep het terrein op en zag het schouwspel van dichtbij. De

Melika Fruits-medewerkers stonden verward, verbaasd en angstig voor zich uit te kijken. De vrouwen van de emballage, de mannen die de pallets fabriceren, de kistjesmakers, de heftruckchauffeurs, ze stonden er allemaal bij als een kudde schapen onder het wakend oog van de blaffende douaniers. De Melika Fruits-medewerkers keken me vragend aan, maar ik haalde steeds mijn schouders op. Ik snapte niets van dit circus. De chagrijnige douanier die me begeleidde, gaf geen antwoord op mijn vraag waar al die ophef voor nodig was. Hij zette me bij het groepje heftruckchauffeurs en zei me dat niemand mocht praten.

Even later deed ik toch mijn mond open, want ik wilde weten wat er gaande was. Ik werd echter direct afgesnauwd door een andere douanier die een shotgun in de hand had. Ik schrok van de reactie en deinsde achteruit. Die dingen kende ik uit computer-games, maar in het echt ziet zo'n wapen er toch dreigender uit. Ik hield wijselijk mijn mond.

Toen zag ik de eigenaar van het pakstation lopen, omringd door een groepje douaniers. Hij zag er ernstig uit. Ik zwaaide naar hem, maar hij leek me te negeren. De eigenaar werd het pakstation binnengebracht, waarna ik een dik kwartier te midden van honderden lotgenoten op het terrein stond. Er hing een gespannen stilte. De situatie begon me te irriteren.

Waarom vertelt niemand iets? Ik heb werk te doen, verdorie.

Heel mijn planning viel in duigen.

Mijn lichaamstaal moest boekdelen hebben gesproken, want een – zowaar vriendelijke – douanier riep me bij hem te komen. Hij liep met me mee naar een witte Mercedes-bestelbus even verderop op het terrein. Er stond een identieke witte bus voor. De douanier opende de achterdeuren van de bestelbus en toonde me de oorzaak van alle commotie. De bus was tot de nok toe geladen met bruine plastic pakketjes. Er stonden enkele houten Zwaardfruit-mandarijn-kistjes voor.

‘Wat is dit?’ vroeg ik.

De douanier lachte en zei: ‘Hasjiesj, *khoya*³, hasjiceesj.’

3 Khoya spreek je uit als ‘gòya’ en betekent ‘broer’. Het woord wordt vaak als stopwoord gebruikt in de Marokkaanse taal.

‘Oh?’ riep ik verbaasd uit.

‘En dat andere busje zit ook vol,’ vervolgde hij.

‘Is dat het probleem?’ vroeg ik, totaal onbewust van de ernst van de zaak. De douanier lachte en pakte uit een van de kistjes een mandarijn die we samen opaten.

De plaatselijke gendarmerie arriveerde ongeveer twee uur nadat de douane haar inval had gedaan. Erg laat, vond ik, maar ik keek er niet echt van op. Ik was de ‘relaxte’ werkwijze van de Marokkanen allang gewend.

De gendarmes stortten zich in het pakstation op de eigenaar die nog altijd onder bewaking stond van de douane. De vriendelijke douanier nam mij ook mee naar binnen. Een gendarme stapte op mij af en stelde vragen over wat ik hier deed en waar ik vandaan kwam.

‘Nederland,’ zei ik.

‘Ah, Nederland. Mooi land,’ zei de gendarme. ‘Zou ik even je paspoort mogen zien?’

Ik overhandigde mijn paspoort.

‘Dank je. Ik ben wel eens in Nederland geweest,’ vertelde de gendarme met een glimlach. ‘Aardige mensen daar.’

‘Zeker! Ik mag het land ook graag,’ antwoordde ik.

‘Alleen wat koud,’ voegde hij eraan toe, terwijl hij mijn paspoort doorbladerde.

‘Klopt, maar het kan hier ’s nachts ook erg koud zijn nu.’

Hij keek me aan en vroeg of hij mijn paspoort even bij zich mocht houden.

‘Ja hoor, als dat moet. Geen probleem.’

Ik mocht vrij rondlopen van de gendarmes, maar zag dat er nog overal in het pakstation en op het terrein mensen werden gecombineerd hun handen op het hoofd te leggen, waarna ze gefouilleerd werden. Het pakstation werd gecontroleerd door honden. Alle ingepakte en genummerde pallets die bestemd waren voor export, werden opengescheurd en doorzocht. Ze waren op zoek naar drugs, maar er werd verder niets gevonden.

Een uur ging voorbij en ik had mijn paspoort nog steeds niet teruggekregen.

Mijn mobiel ging. 'André Laarhoven' zag ik oplichten, de business controller van Zwaardfruit.

'Hé André, met Joseph,' nam ik op.

Er klonk een wat bezorgde André aan de andere kant van de lijn. Het nieuws had Zwaardfruit blijkbaar al bereikt.

'Joseph, ik heb hier het nummer van ene advocaat Ahroumi. Bel hem maar even op voor de zekerheid. Er schijnt daar nogal iets groots aan de hand te zijn.'

Advocaat bellen?

Ik vond het wat overdreven, maar goed, ik deed het toch maar. De advocaat sprak me toe op een ernstige toon.

...

'Zorg dat je weggaat van die plek!'

'Waarom?'

'Vraag je paspoort terug en ga zo spoedig mogelijk weg!'

'Maar...'

'Geen vragen meer verder, luister naar me! Vraag je paspoort en ga weg! NU!'

...

De advocaat hing op.

Wat was dit nu? Wat moest ik doen? Ik raakte lichtelijk in paniek.

Waar is de gendarme met mijn paspoort?

Ik ging naar hem op zoek.

... *Weg van die plek...*

Dat was het enige waar ik aan kon denken.

Waarom is de advocaat zo ongerust? Ik heb toch niets gedaan?

Ik vond de gendarme en vroeg om mijn paspoort.

Maar dat kreeg ik niet terug.

In plaats daarvan werd ik door de commandant van de gendarmerie verzocht mee te gaan naar het bureau.

'Waarom?'

'Voor ondervraging.'

Ik werd bij mijn armen gegrepen en kreeg handboeien om.

'Wat is dit nou?' vroeg ik verontwaardigd.

'Instappen! NU!'

Het was vrijdagavond tegen negenen toen we aankwamen bij de gevangenis van Salé, het eindstation.

Jeremy en ik zaten met onze neus tegen de ramen aangeplakt om ons nieuwe onderkomen zo goed mogelijk te kunnen zien. De muren, die misschien wel twaalf meter hoog waren, kwamen langzaam op ons af terwijl de bus stapvoets door een immens aandoende doorgang reed. Ik zag hoog op de hoek van de gevangenis een verlichte uitkijktoren waarin een zwart silhouet een bewaarder met geweer verried.

De bus kwam tot stilstand en liet een luid gesis horen toen de chauffeur de motor afzette. Het hevige geronk was plotsklaps weggevallen en maakte plaats voor een diepe stilte. Jeremy en ik keken elkaar bewegingloos aan. Daar waren we dan.

We zaten nog maar met zijn zessen in de bus. De traliekooi werd opengemaakt en er werd ons opgedragen op te staan en rustig naar buiten te lopen. We gehoorzaamden braaf.

Ik liep voorop en stapte als eerste de bus uit. Verwonderd keek ik om me heen en voelde de zwoele zomerwarmte in mijn gezicht. Ik kneep wat met mijn ogen vanwege de droge lucht. Het was een perfecte temperatuur om op de Grote Markt in Breda met een koude Red Bull op een terras te zitten.

Hoge muren en lange, beplante paden met palmbomen omringden ons. Ik zag prikkeldraad, heel veel prikkeldraad. Het was op de muren bevestigd, op de daken en zelfs aan de zijkant van de muren. Overal werden we hatelijk verwelkomd door het stekelige ijzer. De plaatselijke bouwmarkt had vast uitverkoop: ‘Vijf rollen prikkeldraad voor de prijs van één.’

Het complex was systematisch opgezet. Het deed me denken aan het roze gebouw van de gevangenis van Zaio dat ook een dergelijke opzet had, maar vergeleken bij dit complex meer een Barbie-gevangenisje leek.

De handboeien werden afgedaan terwijl ik nog altijd met halfopen mond de omgeving in me opnam. Ook Jeremy stond versteld van de immensheid van dit opslagdepot voor criminelen. Het grootse was fascinerend en tegelijkertijd beangstigend.

Waar ben ik nu weer beland? vroeg ik me af. Ik wist toen nog niet dat het komende weekend een van mijn vreselijkste weekenden ooit zou worden.

65.

Ons groepje werd door de twee busbewaarders overgedragen aan drie gevangenisbewaarders. De busbewaarders stapten weer in, waarna de buschauffeur de transferbus startte en achteruit de gevangenispoort doorreed. Het werk van deze mannen zat erop voor vandaag.

De gevangenisbewaarders brachten ons het gebouw binnen.

Ik sleepte mijn bagage en rolo met moeite mee, net als Jeremy en de andere jongens. We waren doodop na die helse reis zonder eten of drinken. We werden door twee traliedeuren geleid en kwamen aan in de 'ontvangsthal'. Alleen de hal was qua oppervlakte al even groot als de twee binnenpleinen van de gevangenis van Berkane.

De drie gevangenisbewaarders bevolen ons onze schoenen en sokken uit te trekken en af te geven. Ze werden grondig doorzocht. De zolen gingen eruit en onze sokken werden binnenstebuiten gekeerd. Onze jassen moesten uit en werden eveneens grondig geïnspecteerd. Daarna werden we van top tot teen gefouilleerd.

Ik beet op mijn tanden en spande mijn kaakspieren aan bij het voelen van de zoekende handen tussen mijn benen. Een van de jongens had geld verstopt in zijn onderbroek en werd gesnapt. Ik zag de vierhonderd dirham snel in de kontzak van de bewaarder verdwijnen.

'Alstublieft...' hoorde ik de jongen smeken. 'Het is alles wat ik heb.'

'Het is dit of de isoleercel voor jou!' werd hem toegeschreeuwd en de bewaarder hief zijn hand.

De jongen kromp ineen en hield zich stil.

Vervolgens begonnen de gevangenisbewaarders onze tassen te doorzoeken. Ik vertelde de bewaarder, die mijn spullen ruw doorzocht, dat ik niets bij me had wat verboden was.

'Wij bepalen wel wat verboden is en wat niet!' werd me toegesnauwd.

Alle tassen werden tot op de bodem leeggevestigd. De bewaarder hield mijn discman en cd's demonstratief in zijn handen. Hij zei niks, maar het was duidelijk dat hij ze wilde verbieden als ik de twee pakjes Marlboro uit mijn tas niet zou geven. Hij keek er gretig naar. Soufian had me die pakjes nog gegeven. 'Zul je vast nodig hebben om een of andere klookzak van een bewaarder te betalen,' vertelde hij me vlak voor mijn vertrek. Hij had gelijk.

Ik knikte naar de bewaarder dat hij die pakjes mocht nemen. Schichtig keek hij om zich heen. Ik keek met hem mee de ruimte in en zag de andere twee bewaarders driftig graaien in de tassen van Jeremy en de anderen. 'Coast clear' moest de bewaarder gedacht hebben, want hij pikte de pakjes sigaretten pijlsnel uit mijn tas en stopte ze in de binnenzak van zijn uniform. Hierna was mijn tas met post aan de beurt, maar daar ging de bewaarder snel doorheen. Hij pakte een van de schriften waarin ik mijn dagboek bijhield en uit automatisme probeerde ik dit terug te pakken. De bewaarder keek me gemeen grijnzend aan en vroeg al bladerend wat dit voor schrift was. Ik keek wat beschaamd naar de grond en vertelde hem dat het mijn dagboek was. De bewaarder lachte spottend.

Wat lach je nou man? dacht ik.

'Hmpf,' briepte de bewaarder, waarna hij mijn dagboek respectloos op de grond gooide. Het liefst had ik die vent op dat moment een flinke trap tussen zijn benen verkocht. Eikel.

Hij schonk er verder geen aandacht aan en was blijkbaar tevreden met zijn oogst van de twee pakjes sigaretten.

Mijn spullen lagen overal verspreid en ik moest zelf alles weer inpakken. Ik baalde enorm.

Toen alles weer was ingepakt, werd ons opgedragen te wachten bij een traliedeurlid die leidde naar een binnenplein. Een plein omringd met allemaal verlichte cellen.

Onze nieuwe plek...

66.

Een half uur stonden we te wachten bij de traliedeurlid. Onze benen waren moe. Eindelijk werd de deur door twee bewaarders aan de

andere kant opengemaakt. We liepen het binnenplein op en ik keek om me heen. Ik zag een zevental cellen en achter de verschillende traliedeuren waren talloze stapelbedden en mensen zichtbaar. Ook hier was prikkeldraad op het dak aanwezig. De angst voor ontsnapingen zat er bij de gevangenisdirectie blijkbaar goed in.

We werden begeleid naar een donkere cel. Met het bekende klik-klak geluid werd de cel opengemaakt. Een van de bewaarders drukte op de lichtschakelaar naast de celdeur. Een muffe ruimte met in de hoek een open toilet kwam tevoorschijn. Het was helemaal leeg, met hier en daar wat afval, papiertjes, bananenschillen en klokhuizen van appels. Een paar dikke kakkerlakken waren de enige bewoners.

Hier moesten we blijven tot we werden opgeroepen. Onze vraag wanneer dat was, werd met een schouderophalen beantwoord.

De celdeur ging met een harde metalen klap dicht. Weer zo'n geluid waar ik niet meer van opkeek. Het leek gewoon te zijn geworden.

We stonden wat onwennig en ongemakkelijk in de cel om ons heen te kijken. Het bleek de verzamel- of distributiecel te zijn, ook wel 'groentjesruimte' genoemd. In deze cel kwamen de nieuwelingen terecht in afwachting van hun registratie bij de gevangenisadministratie en plaatsing op een bepaalde afdeling. Weinig nieuwelingen hier, dacht ik bij mezelf terwijl ik ons groepje van zes bekeek, niet wetende dat wij dat weekend de eersten waren.

Met een paar kranten die een van de jongens bij zich had, veegden we de vieze betonnen vloer schoon waar we onze rolo's neer zouden leggen.

Jeremy en ik vergingen van de honger en dorst, en haalden ons rantsoen tevoorschijn. We namen in kleermakerszit plaats op onze rolo's en stalden alles voor ons uit. Ik had bronwater, kaas, stokbrood en yoghurt drank meegenomen. Jeremy had limonade, koekjes, chocola en chips bij zich.

'Leef jij alleen dáárvan?' plaagde ik Jeremy.

'Nee, dat stokbrood van jou dan,' zei Jeremy lachend, terwijl hij mijn slaggebogen stokbrood rondzweepte als een zwaard.

'Ja, ja, Zorro, het is in ieder geval gezonder dan wat jij hebt.'

Ik greep het stokbrood van hem terug en scheurde het in onge-

lijke delen – niet expres. Ik bekeek de twee stukken en ik gaf het kortste deel aan Jeremy – wel expres. Jeremy bekeek mijn langere stuk brood en keek daarna naar mij.

‘Hééé, mijn stuk is kleiner!’ huilde Jeremy bijna.

Ik glimlachte zo breed mogelijk naar hem. Ik zei niets.

‘Oké, oké, geen probleem,’ zei Jeremy. ‘Maar dan minder chocola voor j-’

‘Geen probleem!’ zei ik nog voordat Jeremy zijn zin kon afmaken, waarna ik op de kaas aanviel. Ik maakte tegelijkertijd een yoghurtdrank open en pakte een koekje van Jeremy aan.

We aten gulzig.

Jeremy en ik deelden onze ervaringen over de fouillering van daarstraks door die rotzakken van bewaarders. We praatten met onze mond vol. Jeremy grinnikte dat ze zijn geld mooi niet hadden gevonden.

‘Waar had je het verstopt dan?’ mompelde ik met volle mond.

‘In mijn bilspleet,’ zei Jeremy. Hij lachte en stukjes chocola vlogen uit zijn mond.

Ik verslikte me bijna. ‘Gadverdamme man, ik ben aan het eten!’

‘Ja, jij wilde toch weten waar ik het had verstopt.’

‘Ja, ja, bespaar me de details.’

We stopten even met kauwen en keken elkaar aan. We schoten allebei in de lach en aten weer verder.

Na afloop liet ik een harde boer. Een slechte gewoonte die ik maar niet af kon leren. Jeremy keek me met grote ogen aan.

‘Wat?’ vroeg ik hem en rekte mijn armen uit van slaap.

‘Niks,’ zei Jeremy lachend en schudde zijn hoofd.

We maakten ons op om te gaan slapen.

We waren kapot.

Het was een belabberde jaarwisseling van 2007 naar 2008 in de dierentuin. Ik stond in het donker en in de kou achter de tralies van de celdeur. Pluimpjes witte damp ontsnapten uit mijn mond bij iedere uitademing. De maan scheen op het algemene binnenplein en liet de langzaam vallende regen zachtjes fonkelen. Heel af en toe werden de regendruppeltjes afgewisseld door vlokjes natte sneeuw.

Veel jaarwisselingen vervagen en vergeet je na verloop van jaren. Als je me zou vragen waar ik was met de jaarwisseling van 1997-1998, dan zou ik het echt niet meer weten. Maar andere jaarwisselingen haal ik me nog helder voor de geest. Zoals de jaarwisseling 2003-2004, de laatste die ik in vrijheid meemaakte. Willem, Amber, haar beste vriendin en ik stonden toen op het strand van Scheveningen het vuurwerk te bewonderen. En de jaarwisseling 1995-1996 toen ik een vuurpijl in mijn gezicht kreeg net boven mijn rechteroog. Het litteken is nog te zien. Iets lager en ik zou blind zijn geweest aan dat oog. Net als de eenogige jongen in de dierentuin.

Deze jaarwisseling zou ik ook nooit meer vergeten. Hoe ik uren en uren aan het traliwerk gekluisterd stond en naar buiten keek.

De kou leek me toen even niet te raken, het hongergevoel net zomin. Het enige waar ik aan dacht was aan thuis en aan mijn moeder.

Ik herinner me nog hoe ik in ons eerste huis met jou als jongetje van vier maanden voor de keukendeur stond en we naar de sneeuwvlokken keken. Met grote ogen keek je naar dat dwarrelende witte wonder dat zomaar uit de lucht kwam vallen. Je wist niet waar je kijken moest, want die grote dikke watten waren overal!

Misschien heb ik je ook ooit geschreven hoe geweldig sneeuw eigenlijk is. Ik weet zeker dat ik morgenochtend, als er nog sneeuw ligt, kan zien wat er allemaal is gepasseerd. Vogelpootjes van merels, mezen en kraaien. Poezenprintjes, hondenpoten en afdrukken van allerlei soorten schoenzolen. Noem het maar op. En dan begint het weer te sneeuwen en zachtjes, zonder geluid, worden al die sporen weer toegedekt alsof ze er nooit geweest zijn. Net zoiets als het leven. Ieder mens trekt

zijn sporen door het leven. En deze sporen worden ook telkens weer bedekt door een nieuw laagje dat de ellende laat vergeten of minstens dragelijk maakt.'